

Nr 95.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.; given Stockholms slott den 19 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förslag framläggs om godkännande av ett mellan staten och Stiftelsen Svensk träforskning preliminärt ingånget avtal angående fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet. Avtalet innebär i huvudsak att de former för samverkan mellan staten och näringslivet, som hittills gällt, skall äga bestånd även under tiden den 1 juli 1954—den 30 juni 1959. För budgetåret 1954/55 föreslås att statsbidrag till Svenska träforskningsinstitutet skall utgå med 852 600 kronor. Vidare föreslås att under nyssnämnda femårsperiod ett belopp av 1 325 000 kronor av prisutjämningsmedel skall ställas till institutets förfogande.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1954.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, ecklesiastik- och civildepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, *fråga angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.*, samt anför därvid följande.

I. Inledning.

I årets statsverksproposition (X ht p. 44) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till Svenska träforskningsinstitutet för budgetåret 1954/55 beräkna ett förslagsanslag av 852 600 kronor. Jag torde nu få återkomma till hithörande frågor.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 maj 1953 tillkallade jag den 22 juli 1953 tre sakkunniga¹ för att verkställa utredning rörande nytt avtal angående bidrag till verksamheten vid Svenska träforskningsinstitutet; de sakkunniga skulle även äga befogenhet att med vederbörande enskilda intressenter ingå i förhandlingar och — under förbehåll för Kungl. Maj:ts godkännande — träffa dylikt avtal.

De sakkunniga har den 21 januari 1954 avgivit betänkande (stencilerat) med förslag till avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet. Det i betänkandet framlagda preliminära avtalet torde som bilaga få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Över betänkandet har yttranden avgivits av statskontoret, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, statens tekniska forskningsråd samt styrelsen för institutet.

¹ De sakkunniga var statssekreteraren Kurt Holmgren, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare Gösta Andersson och byråchefen L. Vogel.

II. Svenska träforskningsinstitutets tillkomst och organisation.

Gällande avtal om inrättande och drift av institutet.

Förslag om att inrätta ett centralt institut för skogsproduktforskning framlades av utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande i ett år 1942 avlämnat betänkande (SOU 1942: 12).

Utredningens förslag anmäldes i propositionen nr 284 till 1942 års riksdag. Riksdagen godkände ett mellan Kungl. Maj:t och Stiftelsen Svensk träforskning ingånget avtal om inrättande och drivande av Svenska träforskningsinstitutet. Nämnade stiftelse hade bildats av branschorganisationerna på detta område. Enligt avtalet skall staten främst bidra till den grundläggande forskningen under det att industrien i första hand svarar för tillämpningsforskningen. Avtalet, som sedermera i olika hänseenden kompletterats, utlöper med utgången av juni 1954.

Institutets syfte har i avtalet angivits vara att i nära samarbete med tekniska högskolan i Stockholm bedriva tekniskt-vetenskaplig forskning rörande skogens produkter, deras sammansättning och egenskaper samt rationella förädling och utnyttjande. I samband härmed skall institutet även medverka till utbildningen av tekniker och forskare inom de områden, som berörs av institutets verksamhet. I anslutning till institutet har inrättats vissa centrallaboratorier. Verksamheten vid dessa skall syfta till att utröna den industriella tillämpligheten av de resultat, som framkommer vid den grundläggande forskningen, samt att bidra till lösandet av tekniska problem i samband med driften inom här berörda industrier. Vid centrallaboratorierna skall vidare företagas kvalitetsprovning av skogsindustriernas förädlingsprodukter o. dyl.

Avtalet innehåller vidare i huvudsak följande bestämmelser. Staten svarar för uppförande av byggnader. Vissa lokaler skall institutet ställa till tekniska högskolans förfogande; utrymmena för centrallaboratorierna disponeras av stiftelsen. Kostnaderna för avlöning, pensionering och olycksfallsförsäkring av den personal vid institutet, som erfordras för den grundläggande forskningen och den allmänna administrationen, skall i viss utsträckning bestridas av staten. Sålunda utgår av statsmedel lön eller arvode — dyrtidstillägg oräknade — till en styresman med högst 21 900 kronor (motsv. löneklass 15 å löneplan 2), till envar av tre avdelningschefer med högst 17 544 kronor (motsv. löneklass 37) samt till envar av fem laboratorer med högst 11 988 kronor (motsv. löneklass 27). Beslut om avlöning till styresmannen skall underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Avdelningschef, som är professor vid tekniska högskolan i Stockholm, skall endast uppbära arvode med 5 000 kronor. Till nuvarande chefen för trätekniska avdelningen, som mot särskild ersättning handhaft viss undervisning vid tekniska högskolan, må från och med budgetåret 1953/54 utgå lön av statsmedel med högst 20 700 kronor (motsv. löneklass 14 å löneplan 2) under förutsättning att han fortfarande åtager sig dylik undervisning. Från högskolan

utgående ersättning för denna undervisning skall härvid tillfalla institutet; dock skall avdelningschefen av ersättningen erhålla så stort belopp, att hans sammanlagda avlöningsförmåner från institutet och tekniska högskolan icke sänkes. Av laboratorerna skall en vara anställd endast under tid, då chefen för den papperstekniska avdelningen innehar professur vid tekniska högskolan. — Vid institutet skall vidare finnas anställda en chefsanalytiker, en kamrerare, en verkmästare och en laboratorievaktmästare samt den personal i övrigt, som institutets styrelse med hänsyn till behovet och tillgången på avlöningsmedel bestämmer. Till dessa befattningshavare får lön eller arvode utgå med tillhoppa högst 240 000 kronor, dyrtidstillägg oräknade. Lönen skall därvid bestämmas högst till belopp motsvarande lönen i lägsta löneklass i den lönegrad, till vilken befattningshavaren varit att hänföra, om han åtnjutit lön enligt statens allmänna avlöningsreglemente. Utan Kungl. Maj:ts medgivande får lön icke utgå med högre belopp än 10 236 kronor (motsv. 24 löneklassen).

Har styrelsen bestämt av statsmedel utgående lön eller arvode till avdelningschef eller laborator till lägre belopp än maximibeloppet, får skillnaden mellan sistnämnda belopp och lönen eller arvodet användas för avlöning till nyss berörd övrig personal. Motsvarande besparing å styresmannens lön eller arvode äger styrelsen icke disponera.

Utöver här angivna lönebelopp skall, såsom förut antytts, av statsmedel utgå dyrtidstillägg. För dessa tillägg skall gälla samma grunder som för dyrtidstillägg åt statliga befattningshavare.

Styresman, avdelningschef, laborator, chefsanalytiker, kamrerare, verkmästare och laboratorievaktmästare, som åtnjuter lön av statsmedel, är berättigad till pension i Svenska personalpensionskassan. Pension skall även tillkomma annan befattningshavare med lön av statsmedel, som är anställd vid institutet sedan minst två år och som enligt styrelsens bedömande bör komma i åtnjutande av pensionsrätt. Pensionsavgifterna bekostas av staten och beräknas å de av statsmedel utgående grundlönebeloppen.

Staten bidrager vidare till bestridande av de direkta driftutgifterna med 115 000 kronor. Om den allmänna prisnivån ändras avsevärt, skall detta belopp justeras så att det motsvarar ett realbelopp av 115 000 kronor enligt prisläget i februari 1942. Slutligen lämnar staten ersättning för de faktiska utgifterna för uppvärmning, belysning, renhållning och städning av samtliga lokaler med undantag av centrallaboratorierna och de av tekniska högskolan disponerade utrymmena.

Kostnaderna för invändigt underhåll av samtliga lokaler med undantag av centrallaboratorierna samt för utvändigt underhåll av institutets samtliga byggnader ävensom för skötsel av gräsmattor, planteringar o. s. v. bestrids av statens fastighetsfond.

Stiftelsen å sin sida svarar för inventarierna till institutet och centrallaboratorierna samt för forskningsverksamheten vid dessa laboratorier. Stiftelsen skall betala årlig hyra med 100 000 kronor för centrallaboratorierna.

Stiftelsen åtager sig slutligen att medverka till organisation och admi-

nistrering av institutet. Stiftelsen ansvarar för att medel ställs till förfogande för den tillämpade forskningen i en omfattning, som medger ett ändamålsenligt utnyttjande av disponibla utrymmen. Kostnaderna för institutets verksamhet utöver de bidrag, som Kungl. Maj:t lämnar, skall bestridas av stiftelsen medelst anslag från branschsammanlutningar, enskilda företag eller personer.

Enligt de av Kungl. Maj:t fastställda stadgarna skall institutets styrelse bestå av ordförande och tio ledamöter, varav Kungl. Maj:t utser ordförande och fem ledamöter. Återstående ledamöter utses av stiftelsen. Befattningshavare vid institutet, till vars lön utgår statligt bidrag, är skyldig att medverka till utbildning av tekniska högskolans elever inom områden, som berörs av institutets verksamhet. Härför skall utgå särskilt arvode från högskolan. Studerande vid tekniska högskolan skall vidare beredas tillfälle utföra forskningsarbeten vid institutet och centrallaboratorierna.

Nuvarande organisation och kostnadsram.

Svenska träforskningsinstitutet består av dels det egentliga institutet, dels fem centrallaboratorier, dels ock vissa institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm, som förlagts till institutet. Verksamheten bedrivs i byggnader, som med anslag av statsmedel å sammanlagt 4 245 000 kronor uppförts å staten tillhörig mark på Norra Djurgården i Stockholm.

Det egentliga institutet är organiserat på tre forskningsavdelningar, en träteknisk, en träkemisk och en pappersteknisk. Härjämte finns en administrativ avdelning. Antalet anställda vid institutet uppgår till ca 90.

De fem centrallaboratorierna utgörs av cellulosaindustriens, pappersbrukens, wallboardindustriens och trämasseindustriens centrallaboratorier samt grafiska forskningslaboratoriet. Antalet anställda vid centrallaboratorierna uppgår till ca 100.

Tekniska högskolans institutioner är fyra till antalet, nämligen en för träets mekaniska teknologi, en för träkemi, en för cellulosateknik och en för pappersteknik. Institutionerna omfattar viss utrustning o. dyl. Undervisningen meddelas av personal, som är knuten till institutet, men bekostas helt av tekniska högskolan.

Fr. o. m. budgetåret 1943/44 har i anledning av förutnämnda avtal med stiftelsen under tionde huvudtiteln årligen uppförts förslagsanslag till bidrag till institutet. Nettoutgiften under anslaget för budgetåret 1952/53 utgjorde 798 917 kronor. Detta belopp innefattade emellertid även vissa kostnader för tidigare budgetår, varför statsbidraget till den verksamhet, som bedrivits under budgetåret 1952/53, uppgick till 777 271 kronor. För budgetåret 1953/54 har anvisats ett förslagsanslag av 750 400 kronor. Det kan emellertid förutses, att detta belopp kommer att överskridas med hänsyn till avtalets bestämmelser om viss justering av bidraget på grund av förändringar i prisnivån.

Häruöver har med riksdagens medgivande till det egentliga institutets förfogande ställts vissa prisutjämningsmedel. Sålunda har anvisats ur diverse-

medelsfonden för prisutjämningsavgiffler på trävaror år 1949 1 000 000 kronor och år 1951 ytterligare 500 000 kronor samt år 1952 av räntemedel från de mindre sågverkens konjunkturutjämningsfond 300 000 kronor.

Kostnaderna för viss träimpregneringsforskning, som sedan 1950 bedrivits vid institutets trätekniska avdelning, har till största delen täckts av årliga bidrag på numera ca 75 000 kronor från den s. k. träskyddskommittén, vilken är en sammanslutning av statliga och vissa privata förbrukare av impregnerat virke.

Stiftelsen har årligen bidragit till det egentliga institutets verksamhet främst på den trätekniska avdelningen. Något centrallaboratorium har nämligen icke upprättats i anslutning till denna avdelning; i stället bedrivs inom avdelningen viss tillämpad forskning. Härjämte har stiftelsen bidragit till avlöning av personal på andra avdelningar.

Det egentliga institutets kostnadsram för budgetåret 1952/53 framgår av följande tablå:

	Kronor
Ordinarie statsbidrag	777 271
Ianspråktagna prisutjämningsmedel	358 045
Bidrag från träskyddskommittén	74 597
Bidrag från stiftelsen	220 070
	1 429 983

Kostnaderna för den av stiftelsen bedrivna verksamheten vid centrallaboratorierna uppgick för år 1951 till 1 591 000 kronor samt för år 1952 till 1 666 000 kronor.

III. Stiftelsen Svensk träforsknings förslag rörande den fortsatta verksamheten.

Stiftelsen utarbetade år 1952 ett förslag rörande verksamheten vid institutet under perioden 1954—1959. Stiftelsen underströk härvid att en ökning av kostnaderna för forskning motiverades både av det ändrade penningvärdet och av de ökade möjligheter till fortsatt förädling av skogsprodukter, som tack vare det dittillsvarande forskningsarbetet kunde skönjas. Nödvändigheten att successivt ytterligare förädla och förbättra industriens produkter samt nedbringa kostnaderna för deras framställning medförde likaledes ökade utgifter för institutet.

Inom den trätekniska avdelningen borde forskningen bl. a. avse en sådan utveckling av träbearbetningsmaskiner och försågningssteknik, som medförde ökat nyttigt utbyte och minskat avfall. Inom snickeri-, trähus- och möbelindustrien nödvändiggjorde råvarubasens begränsning en högre förädlingsgrad, om en fortsatt värdemässig utveckling skulle vara möjlig. På grund av träindustriens mycket heterogena struktur borde det dittillsvarande sys-

temet bibehållas, enligt vilket på trätekniska avdelningen bedrevs icke blott grundläggande utan även tillämpad forskning.

Beträffande arbetsuppgifterna på den träkemiska avdelningen framhöll stiftelsen, att massproduktionen i andra länder kraftigt ökat; den svenska industrien hade därför större anledning än tidigare att söka höja kvaliteten. En kvalitativ förbättring och differentiering av massatyperna för tillverkning av papper och cellulosaderivat, utnyttjandet av nya kokningsförfaranden och ett bättre tillvaratagande av biprodukterna var väsentliga utvecklingslinjer inom massaindustrien.

I fråga om den papperstekniska avdelningen erinrade stiftelsen, att avdelningens ursprungliga organisation på grund av bristande erfarenhet blev synnerligen blygsam i förhållande till arbetsuppgifternas omfattning och svårighetsgrad. För att Sverige skulle kunna hålla den ställning i exportavseende, som landet intog, var en omfattande forskning inom dessa områden av stor vikt.

Organisationen av det egentliga institutet skulle enligt stiftelsens förslag i fortsättningen te sig på följande sätt:

	Antal tjänster avlönade från			
	statsan-	pristjä-	stiftelsen	Summa
	slaget	ningsmedel	(industrien)	
Hittillsvarande organisation	42	28	20	90
Föreslagen organisation	81	—	14	95

Stiftelsens förslag innebar vidare vissa löneförhöjningar till personalen samt införande av ålderstillägg; härjämte föreslogs, att pensionsbeloppen skulle grundas på bruttolönen (sålunda inräknat dyrtidskompensation).

Statens bidrag till omkostnader föreslogs även öka. Dittills hade icke utgått statsbidrag till tryckning av meddelanden rörande den grundläggande forskningens resultat; dessa kostnader, som beräknas till 14 000 kronor, borde bestridas av staten.

Stiftelsens förslag innefattade även uppförande av ytterligare byggnader. Beträffande administrativa avdelningen framhölls bl. a., att bibliotekets utrymmen var alltför små. Det dittillsvarande lunchrummet hade vissa brister; ett nytt lunchrum med kök och serveringsrum borde inrättas. Vad angår trätekniska avdelningen hade vid den successiva utvidgningen alla tänkbara utrymmen tagits i anspråk. Assistentrum på 11 m², som ursprungligen avsetts för en person, disponerades regelmässigt av två forskare. En utökning av avdelningens lokaler måste därför åstadkommas redan vid dåvarande organisation. Avdelningen borde erhålla ytterligare utrymmen av 375 m², varav 100 m² för maskinhall med högre takhöjd och 275 m² för forskarrum, provrum, laboratorier m. m. I sistnämnda utrymme ingick övningslaboratorier för tekniska högskolan med 110 m².

Vid de träkemiska och papperstekniska avdelningarna hade till följd av personalökningar laboratorieutrymmet blivit i hög grad otillräckligt. För specialändamål avsedda laboratorier hade måst användas för allmänna un-

dersökningsarbeten samt såsom forskarrum. Behovet av ökade utrymmen omfattade 516 m².

För cellulosaindustriens centrallaboratorium erfordrades ytterligare 290 m². Det genom personalökningar stegrade lokalbehovet inom pappersbrukens, wallboardindustriens och trämasseindustriens centrallaboratorier hade provisoriskt tillgodosetts genom avskärmningar i maskinhallarna, placering av personal i konditionerade provrum m. m. En mera permanent lösning av lokalfrågorna var emellertid nödvändig; en utvidgning med ca 600 m² borde genomföras. För grafiska forskningslaboratoriets lokaler föreslogs ej någon ändring.

Vald beträffar tekniska högskolans institutioner föreslogs för institutionen för träets mekaniska teknologi ett utökat lokalutrymme av 110 m², vilket — som nyss nämnts — borde tillgodoses i samband med den föreslagna utbyggnaden för trätekniska avdelningen. För de båda institutionerna för träkemi och cellulosateknik beräknades det ytterligare lokalbehovet till sammanlagt 666 m². De högskolestuderandes laborationer i pappersteknik bedrevs i lokaler, som var avsedda för papperstekniska avdelningen samt vid centrallaboratoriet för pappersteknik. Det intrång, som de studerande föränledde, innebar ett allvarligt avbräck i arbetseffektiviteten vid ifrågavarande laboratorier, varjämte möjligheterna att arrangera pedagogiskt ändamålsenliga försök var kraftigt begränsade. Institutionen för pappersteknik borde utvidgas med 230 m².

På grundval av det sålunda angivna behovet av ytterligare lokaler föreslog stiftelsen en utbyggnad på institutets tomt. Enligt detta förslag borde träkemiska och papperstekniska avdelningarna övertaga bl. a. de utrymmen, som disponerades av administrativa avdelningen. I stället borde för sistnämnda avdelning uppföras en ny byggnad för en beräknad kostnad av 590 000 kronor. Trätekniska avdelningens lokalbehov kunde tillgodoses genom en tillbyggnad av avdelningens nuvarande laboratorium för en kostnad av 550 000 kronor; i denna skulle även ingå utrymmen för tekniska högskolans institution för träets mekaniska teknologi. Byggnadskostnaderna för det egentliga institutet (jämte nyssnämnda utrymmen för tekniska högskolan) beräknades alltså till (590 000 + 550 000 =) 1 140 000 kronor.

För en påbyggnad av cellulosaindustriens centrallaboratorium med en våning beräknades 285 000 kronor samt för en tillbyggnad av pappersbrukens, wallboardindustriens och trämasseindustriens centrallaboratorier 634 000 kronor. Byggnadskostnaderna för centrallaboratorierna uppgick sålunda till (285 000 + 634 000 =) 919 000 kronor.

Behovet av lokaler för tekniska högskolans institutioner för träkemi, cellulosateknik och pappersteknik borde tillgodoses genom att uppföra en fristående byggnad, som vid en fortsatt framtida utvidgning av institutet kunde förenas med huvudbyggnaden. Kostnaderna för denna byggnad angavs till 1 050 000 kronor.

De sammanlagda byggnadskostnaderna beräknades i överensstämmelse därmed till (1 140 000 + 919 000 + 1 050 000 =) 3 109 000 kronor.

I fråga om kostnadsfördelningen mellan staten och stiftelsen utgick stiftelsen från oförändrade grunder. Staten borde svara för den grundläggande forskningen samt stiftelsen för den tillämpade forskningen vid trätekniska avdelningen och vid centrallaboratorierna. Vidare borde staten bestrida samtliga byggnadskostnader samt industrien betala hyra för centrallaboratorierna. Kostnaderna för inventarier och utrustning för såväl det egentliga institutet som centrallaboratorierna skulle betalas av industrien. Vid bifall till stiftelsens förslag rörande den fortsatta verksamheten vid institutet beräknades kostnaderna för inventarier vid det egentliga institutet till 693 000 kronor. Kostnaderna för inventarier vid tekniska högskolans institutioner ansågs däremot böra betalas av staten; dessa kostnader beräknades till 401 000 kronor.

Ett genomförande av stiftelsens förslag angavs medföra följande kostnader.

Investeringskostnader.

Staten:		
Byggnader	3 109 000	
Inventarier för tekniska högskolans institutioner....	401 000	3 510 000
Stiftelsen:		
Inventarier för institutet		693 000

Årskostnader.

Staten:		
Bidrag till driften av institutet		1 588 000
Stiftelsen:		
Trätekniska avd.	142 000	
Centrallaboratorierna	1 950 000	2 092 000

Stiftelsen förutsatte att staten genom avtal skulle förbinda sig att bestrida de på statsverket fallande kostnaderna. Någon tilldelning av prisutjämningsmedel eller något anslag från träskyddskommittén hade stiftelsen icke räknat med.

IV. De sakkunnigas förslag.

I betänkandet framhålles, att den grundläggande forskningsverksamhet, som bedrivits vid institutet, varit av stor betydelse för utvecklingen inom träindustrin och därmed också för ett rationellt utnyttjande av skogskapitalet. De sakkunniga har icke i och för sig funnit anledning till erinran mot det forskningsprogram, som skisserats i stiftelsens redogörelse. Inom ramen för tillgängliga medel bör forskningen bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med dessa riktlinjer. Ett nytt avtal bör träffas mellan staten och Stiftelsen Svensk träforskning angående driften av träforskningsinstitutet, lämpligen för en tidrymd av fem år, d. v. s. 1 juli 1954—30 juni 1959. I direkti-

ven för utredningen underströks nödvändigheten att iakttaga återhållsamhet beträffande nya statsutgifter. Med hänsyn härtill har de sakkunniga icke ansett sig i rådande statsfinansiella läge kunna tillstyrka annan höjning av det avtalsbundna statsbidraget — som belastar riksstaten — än vad som i stort sett följer av en reglering av vissa löner.

Statens bidrag till avlöningar och pensioneringskostnader.

Statens avlöningskostnader för flertalet tjänster har hittills beräknats med utgångspunkt från löneläget år 1948. För den nya avtalsperioden bör de av staten betalade lönerna till de anställda beräknas efter grunder, som närmare ansluter sig till vad som numera gäller för motsvarande statliga befattningshavare.

Beträffande avdelningscheferna föreslås icke någon annan ändring än att arvodet till avdelningschef, som tillika är professor, höjes med 20 procent, d. v. s. från 5 000 till 6 000 kronor. För laboratorerna bör den av statsmedel bestridda lönen utgå enligt 31 löneklassen. Som förut nämnts får institutet f. n. icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd utbetala lön med högre belopp än motsvarande 24 löneklassen. Denna gräns bör ändras till att avse 25 löneklassen. Vid bestämningen av statsbidraget bör lönen till chefsanalytikern och fem av assistenterna beräknas enligt 27 löneklassen. För dessa befattningshavare skall som kompetenskrav uppställas civilingenjörsexamen eller motsvarande kunskaper samt styrkt skicklighet. Styrelsen för institutet föreslås även, utan att behöva hänvända sig till Kungl. Maj:t, skola äga rätt att inom ramen för anvisade medel höja deras lön till belopp motsvarande högst 29 löneklassen. Assistent med avlöning motsvarande 27 löneklassen eller däröver bör benämnas förste forskningsassistent eller förste forskningsingenjör. För övriga assistenter bör statsbidraget beräknas enligt 22 löneklassen; dessa tjänster bör benämnas forskningsassistent eller forskningsingenjör. Kamreraren bör erhålla lön av statsmedel motsvarande 25 löneklassen. Till avlöning av det kanslibitråde, som närmast handhar institutets bokföring, bör statsbidrag utgå enligt 15 löneklassen; tjänsten bör benämnas kassör. Ett på institutets administrativa avdelning tjänstgörande kontorsbiträde bör kunna uppbära lön av statsmedel enligt 11 löneklassen och kallas kanslibitråde. Av laboratoriebiträdena bör de, som fullgör mera kvalificerade göromål — de sakkunniga räknar med 6 sådana — kunna avlönas av statsmedel enligt 13 löneklassen.

Vid bifall till dessa förslag ökar behovet av statsmedel till avlöningar med i runt tal 57 900 kronor.

Stiftelsens förslag om ålderstillägg har de sakkunniga icke ansett sig kunna tillstyrka.

Frågan om pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke statliga befattningshavare utreds f. n. av 1951 års pensionsutredning, vilken i samband härmed även torde komma att behandla forskningsinstitutens pensionsfråga. I avvaktan på utredningens förslag bör nu gällande bestämmelser om pensionering icke ändras. Enligt medgivande av 1953 års riksdag skall

såsom kompensation för levnadskostnadernas stegring pensionerna till anställda vid institutet i viss utsträckning kunna provisoriskt höjas genom tillägg av statsmedel. Detta medgivande torde icke ha åsyftat pensionsberättigad befattningshavare, som avgår från tjänst vid institutet utan att ha uppnått pensionsåldern. Enligt de sakkunnigas mening bör Kungl. Maj:t emellertid även i dylika fall — om det med hänsyn till de närmare omständigheterna synes befogat — kunna medge, att av statsmedel utgår visst belopp såsom tillägg till de förmåner, som tillkommer vederbörande enligt försäkringen hos Svenska personal-pensionskassan. Förmånerna bör dock, tillägget inräknat, icke uppgå till högre belopp än vad som skulle ha tillkommit befattningshavaren, om på honom hade tillämpats statligt pensionsreglemente.

De sakkunnigas förslag om höjning av grundlönerna beräknas innebära en ökning av statens utgifter för pensionsavgifter med ca 9 000 kronor.

Den sammanlagda ökningen av statens årliga bidrag till avlöningar och pensioneringskostnader uppgår alltså enligt betänkandet till (57 900 + 9 000 =) 66 900 kronor.

Statens bidrag till omkostnader.

Enligt det nuvarande avtalet skall statens bidrag till direkta driftutgifter omräknas efter det aktuella prisläget. Då nästa avtalsperiod avses omfatta endast fem år, synes behovet av automatiska förändringar i statsbidraget till driftutgifter mindre påkallat än f. n. Statens bidrag till omkostnader av här ifrågasvarande slag föreslås därför skola angivas med ett bestämt belopp. I huvudsaklig överensstämmelse med det faktiska statsbidraget under föregående budgetår bör detta belopp fastställas till 168 000 kronor. Härav beräknas till sjukvård 1 800 kronor, expenser 20 000 kronor, bokinköp 5 000 kronor, olycksfallsförsäkringsavgifter 1 200 kronor samt övriga utgifter (främst omkostnader för laboratorier) 140 000 kronor. Särskilda medel till tryckning av den grundläggande forskningens resultat kan icke nu tillstyrkas. Om sådana prisförändringar skulle inträffa, att generalindextalet för kommerskollegiets partiprisindex, som då betänkandet avlämnades var 296, skulle komma att understiga 225 eller överstiga 375, bör frågan om bidragets storlek omprövas av Kungl. Maj:t och stiftelsen.

Statens bidrag till uppvärmning, belysning och städning bör utgå enligt hittillsvarande grunder. För nästa budgetår räknar de sakkunniga med oförändrat bidrag av 44 000 kronor.

Kostnader för nybyggnader och inventarier.

I betänkandet framhålls, att till byggnader vid institutet i stället för ursprungligen beräknade 1 770 000 kronor anvisats (senast i anledning av prop. nr 76/1946) sammanlagt 4 245 000 kronor. Av sistnämnda belopp utgör dock 1 071 000 kronor merkostnader till följd av prisändringar. Redan under den första avtalstiden har staten sålunda bekostat en utbyggnad av institutet, som man ursprungligen torde ha avsett skola ske först senare. Med hänsyn härtill

anser sig de sakkunniga icke kunna tillstyrka, att ytterligare medel anvisas för uppförande av byggnader vid institutet.

Enligt mellan Kungl. Maj:t och trämasse-, cellulosa- och pappersindustriernas branschorganisationer träffade avtal skall av influtna konjunkturutmättningsavgifter ett sammanlagt belopp av ca 11 miljoner kronor avsättas till tre av nämnda branschorganisationer bildade forskningsstiftelser. Dessa medel tänkes överförda till stiftelserna under åren 1959—1963 med en femtedel varje år (dock skall 4 miljoner kronor överföras till pappersindustriens forskningsstiftelse under åren 1958—1962), såvida Kungl. Maj:t icke medger tidigare utbetalning. Stiftelsen Svensk träforskning har förklarat, att medel för erforderliga ny- och ombyggnader torde kunna anvisas ur branschorganisationernas forskningsstiftelser under förutsättning, att till dessa stiftelser snarast överföres samma belopp från de lågkonjunkturfonder eller den skogsvårdsfond, vilka bildats av influtna konjunkturutmättningsavgifter.

De sakkunniga anser, att en utökning av lokalerna är önskvärd med hänsyn till omfattningen av den nuvarande verksamheten vid institutet, och tillstyrker därför, att konjunkturutmättningsavgifter tages i anspråk på sätt angivits. De sakkunniga föreslår sålunda att Kungl. Maj:t medger, att till nämnda forskningsstiftelser redan före år 1959 utbetalas erforderliga medel — dock högst 3 miljoner kronor, vartill byggnadskostnaderna numera uppskattas — till bestridande av kostnaderna för byggnadsarbeten vid institutet. För dessa arbeten bör handelsdepartementets byggnadskvot få tagas i anspråk. Stiftelsens delegerade har förklarat sig kunna gå med på detta under förutsättning att forskningsstiftelserna så snart detta är möjligt tillföres nya medel, motsvarande vad som sålunda åtgått till byggnadsändamål. De sakkunniga finner det önskvärt att dylika medel tillföres forskningsstiftelserna redan i början av 1960-talet antingen från skogsvårdsfonden, om så anses kunna ske, eller från lågkonjunkturfonderna. Med hänsyn bl. a. till ovissheten om konjunkturläget under tiden fram till 1967 är de sakkunniga icke beredda förorda, att beslut om tidpunkten för ett sådant överförande fattas redan nu. Slutlig ställning i frågan bör tagas först i ett senare sammanhang, förslagsvis i samband med de förhandlingar som torde komma att upptagas år 1958 i anledning av att det nu förberedda avtalet rörande träforskninginstitutet utlöper år 1959.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att granska byggnadsritningarna innan arbetena påbörjas. Det förutsätts, att de nya byggnaderna överlämnas till staten, som skall bestrida kostnaderna för yttre underhåll. Stiftelsen bör under den kommande avtalsperioden icke erlägga hyra för dessa nya byggnader. Det nu gällande hyresbeloppet, 100 000 kronor, bör sålunda utgå oförändrat under perioden 1954—1959.

Stiftelsen bör vidare i enlighet med sitt åtagande svara för kostnaderna för den nyanskaffning av inventarier till institutet, som blir erforderlig under den kommande femårsperioden. Dessa nyanskaffningskostnader uppskattas — såsom förut nämnts — till sammanlagt 693 000 kronor.

Behovet av ytterligare medel för driften.

I betänkandet anmäles, att Stiftelsen Svensk träforskning under hösten 1953 utarbetat ett mindre kostsamt förslag rörande den fortsatta driften vid institutet, vilket slutar på en genomsnittlig årskostnad av 1 586 000 kronor. Den sålunda begränsade kostnadsramen för institutet ger utrymme för såväl de lönejusteringar och därmed sammanhängande uppräknings, vilka de sakkunniga förordat, som en viss utvidgning av institutets verksamhet. De sakkunniga har ansett sig böra eftersträva en för staten godtagbar uppgörelse, som i stort sett bygger på denna kostnadsram. Som framgår av det föregående är de sakkunniga av den meningen, att det å driftbudgeten uppförda anslaget till bidrag åt träforskningsinstitutet f. n. i stort sett icke bör höjas i vidare mån än vad som erfordras för en reglering av löner. De sakkunniga föreslår därför dels att industrien ökar sina anslag till institutet för den närmaste femårsperioden, dels att det allmänna genom tillskott av prisutjämningsmedel stärker institutets ekonomi.

Vad beträffar industriens bidrag har stiftelsen åtagit sig att lämna ett bidrag till institutet av i genomsnitt 316 000 kronor om året under tiden 1954—1959. Industrien skall dessutom liksom hittills bekosta driften vid centrallaboratorierna; utgifterna härför under den kommande femårsperioden uppskattas som förut nämnts till 1 950 000 kronor om året.

Med hänsyn till såväl den nyss angivna kostnadsramen för institutets fortsatta verksamhet som det ökade bidraget från industrien, förordar de sakkunniga ett tillskott av prisutjämningsmedel av i genomsnitt 265 000 kronor per år under hela femårsperioden. I detta sammanhang erinrar de sakkunniga om ett av Södra Sveriges skogsindustriutredning år 1953 avlämnat betänkande angående sågverksindustrien i södra Sverige (SOU 1953:19). I detta betänkande påtalades allvarliga brister i fråga om försågning och virkesvård vid sågverksindustrien, bl. a. beroende på att den vetenskapliga forskningen på dessa områden varit av mycket liten omfattning. Träforskningsinstitutet borde därför enligt skogsindustriutredningens mening beredas möjlighet till fortsatt utveckling. Vidare föreslog skogsindustriutredningen, att för upplysande och konsulterande verksamhet inom sågverksindustrien skulle inrättas ett särskilt rationaliseringsorgan. De sakkunniga framhåller, att det föreslagna tillskottet av prisutjämningsmedel bör göra det möjligt att i ej ringa mån tillgodose de av skogsindustriutredningen angivna forskningsuppgifterna. De förutsätter vidare att — i avbidan på den slutliga prövningen av skogsindustriutredningens förslag — ca 50 000 kronor om året av berörda prisutjämningsmedel skall disponeras för avlöning m. m. till två konsulenter med särskild uppgift att medverka till en rationalisering av de mindre sågverken.

Beräkning av riksstatsanslaget till bidrag till träforskningsinstitutet samt finansieringsplan för institutet.

Med utgångspunkt från avtalsförslaget beräknar de sakkunniga medelsbehovet under anslaget till bidrag till institutet för nästa budgetår till 852 600

kronor, vilket innebär en höjning av det för innevarande budgetår anvisade riksstatsanslaget med (852 600—750 400 =) 102 200 kronor. I jämförelse med det faktiska bidraget till institutets drift under föregående budgetår ökas anslaget med i runt tal 75 000 kronor.

Av hittills anvisade prisutjämningsmedel för institutet beräknas ca 190 000 kronor kvarstå outnyttjade den 1 juli 1954, motsvarande i genomsnitt 38 000 kronor om året under perioden 1954—1959. De sakkunniga räknar med att träskyddskommittén skall lämna oförändrat årligt bidrag av 75 000 kronor för bestridande av kostnader för institutets träimpregneringsforskning. På dessa grunder framläggs följande sammanställning av de beräknade årliga inkomsterna för institutet under nästa femårsperiod jämförda med motsvarande tal för föregående budgetår (beloppen avrundade till jämna tusental).

	1953/53	Årligen perioden 1954—1959
Statsbidrag å riksstaten	777 000	852 000
Prisutjämningsmedel	358 000	265 000
Äldre prisutjämningsmedel		38 000
Bidrag från träskyddskommittén .	75 000	75 000
Bidrag från stiftelsen	220 000	316 000
	<hr/> 1 430 000	<hr/> 1 546 000

Såsom framgår av sammanställningen understiger de för femårsperioden beräknade årliga inkomsterna med 40 000 kronor det förut nämnda belopp av 1 586 000 kronor, vilket angivits såsom den önskvärda kostnadsramen för institutet. Från stiftelsens sida har bl. a. berörts svårigheterna att från de trätekniska företagen, som merendels utgör mindre enheter, erhålla forskningsbidrag i tillräcklig utsträckning. De sakkunniga förutsätter emellertid att genom åtgärder av institutets styrelse ifrågavarande brist å 40 000 kronor om året såvitt möjligt täckes.

I betänkandet framhålls vidare, att — på grund av den tid som kan väntas förflyta innan nybyggnaderna kommit till utförande och verksamheten i anslutning därtill utvidgats — den senare delen av femårsperioden kommer att bli mera kostnadskrävande än den förra delen. Med hänsyn härtill bör hinder icke möta mot en omfördelning i tiden inom perioden av bidragen av prisutjämningsmedel och av industrimedel.

Förslag till avtal.

Det avtal angående den fortsatta driften av Svenska träforskningsinstitutet, vilket — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — under-tecknats av de sakkunniga samt av delegerade för stiftelsen innefattar icke några andra betydelsefulla avvikelser från nuvarande avtal, än vad som framgår av det föregående. Det har icke ansetts påkallat att i avtalet införa detaljerade uppgifter om beloppet av de bidrag av prisutjämningsmedel och från stiftelsen, som förutsättes komma att utgå.

V. Yttranden.

De sakkunnigas förslag har i stort sett godtagits av överstyrelsen för de tekniska högskolorna, statens tekniska forskningsråd och styrelsen för träforskningsinstitutet. Statskontoret har däremot ansett, att förslaget i vissa delar icke kan godtagas.

Styrelsen för Svenska träforskningsinstitutet finner förslaget i stort sett lämpligt men anser det beklagligt, att pensionsfrågan icke kunnat lösas på ett slutgiltigt sätt. Den i de sakkunnigas finansieringsplan angivna kostnadsramen av 1 546 000 kronor är i knappaste laget om forskningen skall bedrivas i den omfattning och på det sätt, som förutsetts i betänkanudet. De sakkunnigas förslag att reservera 50 000 kronor om året av prisutjämningsmedel för två konsulenter med särskild uppgift att medverka till en rationalisering av de mindre sågverken avser en uppgift, som ej inryms i det framlagda forskningsprogrammet. Om icke ökade medel kan anskaffas till institutet, måste forskningsarbetet inom en institution på trätekniska avdelningen nedläggas för att friställa medel för konsulenter. Styrelsen anser, att den grundläggande forskningsverksamheten icke bör förenas med konsultationsverksamhet. En forskare på trätekniska avdelningen bör emellertid ha till speciell uppgift att dels omsätta avdelningens forskningsresultat i en för industriföretagen lämplig form, dels medverka vid kursverksamhet för den trätekniska industrien. Vidare framhåller styrelsen, att den trätekniska avdelningens institution för sågverksteknik kommer att bedriva grundläggande och tillämpad forskning beträffande de mindre sågverkens problem, däribland virkesvård, torkning, maskinfrågor samt överförande av ribb och bakar till nyttiga sortiment. Genom informationsverksamhet och forskning av här antytt slag bör det bli möjligt att i stor utsträckning tillgodose Södra Sveriges skogsindustriutrednings önskemål om institutets medverkan till lösandet av de mindre sågverkens problem. Styrelsen hemställer därför, att det för konsulenter föreslagna beloppet får disponeras för forskningsverksamheten i dess helhet vid institutet.

Styrelsen förutsätter att medel för engångsutrustningen av de nybyggnader, som avses för tekniska högskolan i Stockholm, anskaffas genom högskolans försorg.

Statens tekniska forskningsråd anför, att konsultationsverksamhet måste betecknas som en institutet ovidkommande verksamhet. Förslaget om två konsulenter kan därför tillstyrkas endast under förutsättning att prövningen av skogsindustriutredningens förslag leder till en mera rationell anordning för konsultation. För att arbetet vid institutet skall medföra den ständigt ökade rationalisering och utveckling av industriproduktionen, som är institutets ändamål, är det synnerligen angeläget att från statens sida åtgärder vidtagas för att främja publiceringsverksamheten. Rådet förutsätter därför, att prisutjämningsmedel tills vidare får tagas i anspråk för publicering av arbetsresultaten.

Beträffande den föreslagna löneplaceringen uttalar rådet, att en ersättning motsvarande 25 löneklassen till kamreraren synes något oförmånlig med hänsyn till det stora ansvar, som åvilar denne befattningshavare.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har överlämnat ett yttrande från tekniska högskolans i Stockholm kollegienämnd. Nämnden förutsätter, att den får tillfälle yttra sig över ritningarna till nybyggnader samt i fråga om dispositionen av lokalerna. Vidare anser nämnden att frågan om täckande av kostnaderna för den utrustning, som behövs för högskolans institutioner vid en utvidgning av lokalerna, snarast bör utredas.

Överstyrelsen anför för egen del, att den i princip med stor tillfredsställelse hälsar det föreliggande förslaget till utvidgning av den vid träforskningsinstitutet bedrivna verksamheten liksom den i samband därmed avsedda utbyggnaden av de institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm, vilka beröres av denna verksamhet. Denna utbyggnad bör i sin tur kunna bli till förmån för träförädlingsindustriens olika grenar, då därigenom förutsättningar skapas för utbildning vid högskolan av ett ökat antal kvalificerade tekniker på hithörande områden. Överstyrelsen erinrar, att det föreliggande förslaget till nytt avtal mellan staten och stiftelsen icke innehåller några bestämmelser om utrustning och inredning av de lokaler, som avses skola ställas till tekniska högskolans förfogande. Ej heller det nu gällande avtalet innehåller bestämmelser härom. Vid sidan om avtalet har emellertid — anför överstyrelsen — industrien bekostat inredningen och utrustningen av de nuvarande institutionslokalerna. Löpande utgifter för samlingar och laborationer samt för nyanskaffning av apparater har däremot bestritts från högskolans materielanslag. Det är överstyrelsens förhoppning, att något avsteg från den sålunda tidigare tillämpade ordningen i fråga om kostnaderna för inredning och utrustning av de nya högskolelokalerna, vilka kostnader uppskattas till 401 000 kronor, icke är avsett. Detta spörsmål bör uppmärksammas vid ärendets fortsatta beredning.

Statskontoret kan — med hänsyn till den löneförbättring, som kommit professorerna till del — icke tillstyrka den av de sakkunniga föreslagna höjningen av arvodet till avdelningschef, som tillika är professor. Statskontoret ifrågasätter vidare om icke statsbidrag till kontorspersonalen bör utgå enligt 13 och 11 löneklasserna. På den föreliggande utredningen är ämbetsverket icke berett förorda högre statsbidrag än enligt 11 löneklassen till mera kvalificerade laboratoriebiträden. Institutets styrelse bör vidare endast efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t erhålla rätt att inom ramen för anvisade medel höja lönerna till chefsanalytiker, förste forskningsassistent eller förste forskningsingenjör till belopp motsvarande 29 löneklassen.

Enligt 7 § 3 mom. i avtalsförslaget skall statsbidraget till avlöning av avdelningschef eller laborator, som för längre tid än tre månader förordnas att helt eller delvis upprätthålla professur, på visst sätt minskas. Statskontoret föreslår att denna bestämmelse ändras. Frågan om avdrag å ersättningen från institutet bör enligt ämbetsverkets mening prövas av Kungl. Maj:t i alla de fall, när av statsmedel avlönade befattningshavare antingen

för längre tid än en månad förordnas å tjänst, å vilken statens avlöningsreglemente är tillämpligt eller också uppbär pension av statsmedel. Slutligen förordar statskontoret viss formell ändring av näst sista stycket i 7 § 3 mom. avtalsförslaget.

Då rörligt tillägg icke får uppbäras å tjänstelivränta, som vid förtidsavgång utgår enligt de statliga pensionsreglementena, kan statskontoret icke understödja de sakkunnigas uttalande om visst tilläggsbelopp utöver försäkringsförmåner till de befattningshavare vid institutet, som avgår ur tjänst utan att ha uppnått pensionsåldern.

Prisutjämningsmedel bör enligt statskontorets uppfattning icke disponeras för löpande utgifter. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag om bidrag av sådana medel kan befaras medföra, att statsverket vid femårsperiodens slut blir nödsakat räkna med en automatisk årlig ökning av utgifterna å driftbudgeten med ungefär 300 000 kronor. Statskontoret hyser bestämda betänkligheter mot att på dylikt sätt temporärt lösa finansieringsfrågan. Om stiftelsen emellertid är villig att efter nyssnämnda tidpunkt i princip svara för angivna kostnader, saknar statskontoret anledning motsätta sig de sakkunnigas förslag. Har man däremot räknat med att staten i en eller annan form i fortsättningen skall bestrida dessa utgifter, bör redan nu av prisutjämningsavgifterna avsättas så stort belopp, att den årliga avkastningen därav uppgår till ca 300 000 kronor. Därest icke någon av dessa utvägar skulle visa sig framkomlig, kan statskontoret icke tillstyrka förslaget om finansiering av en del av institutets driftutgifter med prisutjämningsavgifter.

Om finansieringen av institutet efter femårsperiodens utgång blir klarlagd i princip, bör hinder icke möta att för uppförande av byggnader redan före år 1959 disponera 3 miljoner kronor av de forskningsstiftelser, som bildats av branschorganisationerna. Enligt statskontorets mening bör emellertid staten f. n. icke ikläda sig några förpliktelser att vid senare tidpunkt återföra nämnda belopp från lågkonjunkturfonderna eller skogsvårdsfonden till stiftelserna.

Departementschefen.

Efter förslag av utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande tillkom på 1940-talet under samverkan mellan staten och intressenter inom näringslivet forskningsinstitut för trä-, järn- och metall-, textil- samt konserveringsforskning. Verksamheten vid dessa institut har reglerats genom avtal mellan Kungl. Maj:t och särskilda stiftelser, som bildats för ändamålet av näringslivets organisationer. Avtalet beträffande Svenska träforskningsinstitutet utlöper den 30 juni innevarande år, medan avtalen för övriga institut upphör att gälla under 1955 och 1956.

Den form av samarbete, som på dessa områden etablerats mellan staten och näringslivet, har i väsentlig mån bidragit till att främja forskningen och

bör tvivelsutan fortsätta även efter utgången av nu löpande avtal. Föregående år tillkallades särskilda sakkunniga för att utreda frågan om nytt avtal angående den fortsatta driften av Svenska träforskningsinstitutet. De sakkunniga har nu avgivit ett betänkande i ämnet jämte preliminärt avtal med Stiftelsen Svensk träforskning, det organ genom vilket branschorganisationerna medverkar till driften av institutet. Jag delar de sakkunnigas uppfattning, att forskningsverksamheten vid institutet varit av stor betydelse för utvecklingen inom träindustrin. Såväl de sakkunniga som stiftelsen föreslår, att ett nytt avtal mellan staten och stiftelsen skall ingås för femårsperioden den 1 juli 1954—den 30 juni 1959. Den föreslagna tidrymden är enligt min mening lämplig. Jag har icke något att erinra mot att verksamheten vid träforskningsinstitutet under denna tid i huvudsak bedrivs efter de i betänkandet skisserade riktlinjerna.

Enligt principerna för det nuvarande avtalet skall staten främst bidra till kostnaderna för den grundläggande forskningen under det att industrien skall svara för den tillämpade forskningen. För sistnämnda ändamål har i anslutning till institutet inrättats fem särskilda centrallaboratorier, vilkas drift helt bekostas av industrien. Någon ändring av dessa grunder föreslås ej av vare sig de sakkunniga eller Stiftelsen Svensk träforskning. Från stiftelsens sida har emellertid gjorts gällande, att statens bidrag till verksamheten bör kraftigt ökas. Med hänsyn till rådande statsfinansiella läge anser sig de sakkunniga dock för nästa avtalsperiod i stort sett icke kunna föreslå annan höjning av det å riksstaten under tionde huvudtiteln uppförda anslaget till bidrag till institutet än vad som följer av en anpassning av lönerna efter de principer som tillämpas för motsvarande statliga befattningshavare.

De sakkunnigas förslag i fråga om löne- och arvodesförhöjningar, för vilket en detaljerad redogörelse lämnats i det föregående, synes i huvudsak överensstämja med vad som gäller för motsvarande statliga befattningar och föranleder ej erinran från min sida. Jag anser mig icke böra motsätta mig de sakkunnigas förslag om medgivande för institutets styrelse att — inom ramen för anvisade medel — för vissa befattningshavare fastställa lön till belopp motsvarande 29 löneklassen. I likhet med de sakkunniga kan jag icke tillstyrka, att statsmedel tages i anspråk för ålderstillägg. Statskontoret har föreslagit en ändring i det preliminära avtalet av innebörd att frågan om avdrag å lönen i vissa fall skall prövas av Kungl. Maj:t. Denna befogenhet torde emellertid utan olägenheter kunna anförtros institutets styrelse; jag finner det sålunda icke erforderligt att avtalsförslaget ändras i detta avseende.

Frågan om pensionering av personalen vid forskningsinstitutet kommer att prövas av 1951 års pensionsutredning. Föregående års riksdag medgav att Kungl. Maj:t vid uppkommande pensionsfall skulle äga rätt besluta om provisorisk höjning av pensionerna genom tillägg av statsmedel. Jag tillstyrker, att detta medgivande må kunna avse även befattningshavare, som avgår från tjänst vid institutet utan att ha uppnått pensions-

åldern. Med anledning av vad statskontoret anfört på denna punkt vill jag framhålla, att de totala pensionsförmånerna enligt de sakkunnigas förslag icke skall få uppgå till högre belopp än vad som hade gällt, om statligt pensionsreglemente tillämpats.

Vad de sakkunniga anfört i fråga om statens bidrag till omkostnader — i huvudsak en anpassning av bidraget till det belopp, som utgått under det senaste budgetåret — kan jag likaledes biträda.

Ehuru byggnader uppförts för institutet i avsevärt större omfattning än från början förutsetts, har den snabba utvecklingen av institutet redan skapat behov av ytterligare lokaler. Såväl i fråga om det egentliga institutet som beträffande centrallaboratorierna och de institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm, som förlagts till träforskningsinstitutet, är en utbyggnad angelägen. I nuvarande läge kan jag emellertid i likhet med de sakkunniga icke tillstyrka, att medel å riksstaten anvisas för uppförande av byggnader vid institutet. Ett av Stiftelsen Svensk träforskning framlagt förslag att för nybyggnader disponera konjunkturutjämningsmedel, som skall tillföras vissa av hithörande branschorganisationer bildade forskningsstiftelser, anser jag beaktansvärt. Jag finner det därför välmotiverat, att Kungl. Maj:t i sinom tid medgiver, att till ifrågavarande forskningsstiftelser redan före 1958—1959, då stiftelserna eljest äger disponera medlen, utbetalas högst tre miljoner kronor till bestridande av kostnaderna för byggnadsarbetena. Beträffande det från Stiftelsen Svensk träforskning framförda önskemålet om återbetalning av nyssnämnda belopp till forskningsstiftelserna från skogsvårdsfonden eller lågkonjunkturfonden — vilka fonder bildats av konjunkturutjämningsmedel — ansluter jag mig till de sakkunnigas ståndpunkt att detta spörsmål bör prövas i samband med kommande förhandlingar angående driften av institutet för tiden efter den 1 juli 1959.

Jag anser mig kunna godtaga de sakkunnigas förslag, att stiftelsens hyreskostnader för nästa avtalsperiod fastställas till oförändrat 100 000 kronor.

Behovet av inventarier i samband med den planerade utvidgningen av tekniska högskolans institutioner torde sedermera få anmälas och prövas i vanlig ordning. Erforderliga inventarier i övrigt bör liksom hittills anskaffas genom stiftelsens försorg. Kostnaderna härför har uppskattats till 693 000 kronor.

Under budgetåret 1952/53 utgjorde statsbidraget till driften av institutet ca 777 000 kronor. Från stiftelsen utgick ett bidrag av 220 000 kronor. Härjämte kunde av de prisutjämningsmedel, som ställts till institutets förfogande, disponeras ett belopp av ca 358 000 kronor. Vid bifall till mitt förslag om löneroglering m. m. ökar statens bidrag till 852 600 kronor eller med ca 75 000 kronor i förhållande till bidraget för budgetåret 1952/53. Om institutets verksamhet icke skall behöva nedskäras i betydande omfattning, måste institutet — därest bidraget från stiftelsen förblir oförändrat — tillföras ytterligare medel. De sakkunniga föreslår, att institutet under perioden 1954—1959 av disponibla prisutjämningsmedel skall erhålla ytterligare

1 325 000 kronor, motsvarande ett genomsnittligt årligt bidrag av 265 000 kronor. Under denna förutsättning har de sakkunniga utverkat ett bidrag av stiftelsen under nämnda period av i genomsnitt 316 000 kronor om året. De sakkunniga utgår från att under tiden 1954—1959 härjämte kan disponeras ett årligt belopp av 38 000 kronor utav tidigare till förfogande ställda prisutjämningsmedel samt att fortsatt bidrag av den s. k. träskyddskommittén kan påräknas med 75 000 kronor om året. Det årliga medelstillskottet till institutet kommer under dessa förutsättningar att uppgå till sammanlagt (852 600 + 265 000 + 316 000 + 38 000 + 75 000 =) i runt tal 1 546 000 kronor, vilket innebär en ökning med ca 116 000 kronor i förhållande till budgetåret 1952/53. Den kostnadsram, som med beaktande av institutets utveckling och föreliggande arbetsuppgifter i och för sig ansetts önskvärd, uppgår till ett något högre belopp eller 1 586 000 kronor.

Statskontoret har i sitt yttrande uttalat farhågor för att de sakkunnigas förslag om fortsatt bidrag av prisutjämningsmedel skall innebära, att staten i fortsättningen binder sig vid den angivna kostnadsramen. Statskontoret förordar därför, att formerna för den framtida finansieringen av ifrågavarande belopp bestämmas redan nu; i annat fall kan ämbetsverket icke förordas bidrag av prisutjämningsmedel för löpande utgifter. Jag vill erinra om att de prisutjämningsmedel, som med riksdagens medgivande hittills använts för institutet, har tagits i anspråk för löpande utgifter och varit av stor betydelse för institutets utveckling. Förutsättningar att nu lösa frågan om institutets finansiering för tiden efter 1959 föreligger icke; denna omständighet bör emellertid enligt min mening icke medföra, att institutets nuvarande verksamhet begränsas. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att prisutjämningsmedel får disponeras även under nästa avtalsperiod. Det av de sakkunniga angivna beloppet — som innebär årligt tillskott av prisutjämningsmedel med avsevärt mindre belopp än under föregående budgetår — torde därvid böra godtagas. Jag förutsätter dock att det medelsbehov, som för kommande avtalsperiod avses skola täckas genom prisutjämningsmedel, icke skall föranleda krav på ökad medelsanvisning över riksstaten efter avtalsperiodens utgång.

De sakkunniga har i detta sammanhang åberopat, vad Södra Sveriges skogsindustriutredning anfört bl. a. om behovet av forskning vid institutet. Här bör emellertid nämnas, att träforskningsinstitutets styrelse icke helt ansett sig kunna biträda ett förslag från de sakkunniga, att av prisutjämningsmedlen ca 50 000 kronor om året skall disponeras för avlöning m. m. åt två konsulenter med särskild uppgift att medverka till en rationalisering av de mindre sågverken. Styrelsen anser sig icke kunna friställa medel för anställande av särskilda konsulenter utan har i stället framhållit att inom den trätekniska avdelningen särskild forskning bör bedrivas rörande de mindre sågverkens problem samt att informationsverksamheten bör intensifieras. Institutsstyrelsens synpunkter synes sålunda icke avvika mera från de sakkunnigas förslag än att syftet med detta i huvudsak kan tillgodoses genom den uppläggning av verksamheten som styrelsen antytt. Jag förutsätter härvid att institutets styrelse beaktar vikten av att vunna forsknings-

resultat av praktiskt värde i snabba och effektiva former förs ut till företagen.

Den i de sakkunnigas betänkande gjorda beräkningen av institutets årliga inkomster under perioden 1954—1959 anser jag mig böra godtaga. Anslaget till bidrag till institutet torde i anslutning till vad jag tidigare förordat beträffande bidrag till avlöningar, pensioner och omkostnader för budgetåret 1954/55 böra uppföras med förut nämnda belopp av 852 600 kronor. Vidare torde riksdagens godkännande böra inhämtas beträffande förslaget att disponera influtna prisutjämningsavgifter till ett belopp av 1 325 000 kronor som bidrag till träforskningsinstitutet. Slutligen tillstyrker jag att det preliminära avtalet mellan staten och Stiftelsen Svensk träforskning för perioden 1954—1959 godkännes av staten; riksdagens bemyndigande härtill torde böra inhämtas. Om behov av smärre jämkningar i avtalsbestämmelserna skulle komma att uppstå, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att för statens del besluta om erforderliga ändringar.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna vid statsrådsprotokollet fogat avtal med Stiftelsen Svensk träforskning;
- b) godkänna vad som i det föregående angivits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter;
- c) till *Bidrag till Svenska träforskningsinstitutet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 852 600 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Ljungar.

Bilaga.

Avtal mellan Kungl. Maj:t och Stiftelsen Svensk träforskning angående fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet.

§ 1.

Kungl. Maj:t och Stiftelsen Svensk träforskning åtaga sig att i enlighet med detta avtal ansvara för den fortsatta driften vid Svenska träforskningsinstitutet.

Institutets syfte är att i nära samarbete med tekniska högskolan i Stockholm bedriva tekniskt-vetenskaplig forskning rörande skogens produkter, deras sammansättning och egenskaper samt rationella förädling och utnyttjande ävensom att i samband härmed medverka till utbildningen av tekniker och forskare inom av institutets verksamhet berörda områden.

§ 2.

Institutets verksamhet regleras av detta avtal samt genom stadgar, vilka för att vara gällande skola fastställas av Kungl. Maj:t, ävensom genom arbetsordning och kompletterande föreskrifter i övrigt, vilka utfärdas av institutets styrelse.

§ 3.

Kungl. Maj:t, som låtit uppföra byggnader för institutet, förbinder sig att fortfarande ställa dessa byggnader med därtill hörande tomt till institutets förfogande.

Stiftelsen äger rätt att å ifrågavarande tomt uppföra ytterligare byggnader för institutet, sedan Kungl. Maj:t godkänt ritningar samt förslag om den huvudsakliga dispositionen av lokalerna.

Av stiftelsen uppförda byggnader skola ägas av staten.

§ 4.

Tekniska högskolan i Stockholm och de i anslutning till institutet inrättade centrallaboratorierna skola alltjämt disponera över de lokaler, som enligt nu gällande avtal stå till förfogande för ifrågavarande ändamål. Å tider, då de för tekniska högskolan avsedda utrymmena icke utnyttjas av högskolan, må de efter överenskommelse med denna tagas i anspråk för institutets verksamhet.

§ 5.

Stiftelsen skall för samtliga de lokaler, som disponeras av centrallaboratorierna, erlagga en årlig hyra av i ett för allt ethundratusen (100 000) kronor.

Utgående hyresbelopp skall erläggas kvartalsvis i förskott till byggnadsstyrelsen.

§ 6.

Stiftelsen förbinder sig att ställa erforderliga medel till förfogande dels för ersättning av förslitna inventarier, dels för anskaffning av sådana nya inventarier, som behövas för den fortsatta verksamheten.

Sådan utrustning, som avses i denna §, förblir stiftelsens egendom.

§ 7.

1 mom. Kungl. Maj:t förbinder sig att under de förutsättningar och i den utsträckning, som nedan angivas, bidra till kostnaderna för avlöning, pensionering och olycksfallsförsäkring av den personal vid institutet, som erfordras för grundläggande forskning samt för institutets allmänna administration.

2 mom. Vid institutet skola för fullgörande av de i 1 mom. angivna uppgifterna vara anställda 1 styresman, 3 avdelningschefer och 5 laboratorer samt den personal i övrigt, som institutets styrelse med hänsyn till behovet och tillgången på avlöningsmedel bestämmer. Av laboratorerna skall dock en vara anställd endast under tid, då chefen för institutets papperstekniska avdelning innehar professur vid tekniska högskolan i Stockholm.

3 mom. Av statsmedel skall årligen enligt styrelsens bestämmande utgå till styresmannen lön eller arvode med högst 21 900 kronor, till envar av de tre avdelningscheferna lön eller arvode med högst 17 544 kronor, dock att till avdelningschef, som tillika är professor vid statlig högskola eller institution, skall utgå arvode med 6 000 kronor, till envar av de i 2 mom. nämnda laboratorerna lön eller arvode med högst 14 436 kronor, samt

till övriga befattningshavare lön eller arvode med tillhoppa högst 265 000 kronor, därvid lön må bestämmas högst till belopp motsvarande lönen, förhöjningar oräknade, i lägsta löneklassen, ortsgrupp 5, i den lönegrad enligt löneplan 1, statens allmänna avlöningsreglemente, till vilken vederbörande befattningshavare enligt styrelsens bedömande varit att hänföra, därest han åtnjutit lön enligt nämnda reglemente. Utan Kungl. Maj:ts medgivande må lön icke bestämmas till högre belopp för år räknat än, vad angår en chefsanalytiker och fem förste forskningsassistenter (-ingenjörer) 13 224 kronor samt vad angår övriga anställda 10 800 kronor.

Har styrelsen bestämt av statsmedel utgående lön eller arvode till avdelningschef eller laborator till lägre belopp än maximibeloppet (17 544 resp. 14 436 kronor), må skillnaden mellan sistnämnda belopp och lönen eller arvodet användas för avlöning av sådan personal, som är att hänföra till »övriga befattningshavare» i föregående stycke. Motsvarande besparing å styresmannens lön eller arvode äger styrelsen icke disponera.

Lön till nuvarande chefen för trätekniska avdelningen må av statsmedel utgå med högst 20 700 kronor för år under förutsättning att han åtager sig att undervisa vid tekniska högskolan i Stockholm fyra timmar per vecka. Från högskolan utgående ersättning för ifrågavarande undervisning skall tillfalla institutet; dock skall avdelningschefen av ersättningen erhålla så stort belopp, att han icke vidkännes minskning i förhållande till sina sammanlagda löneförmåner under budgetåret 1952/53 från institutet och högskolan.

Om avdelningschef eller laborator vid institutet för längre tid än tre månader förordnas att helt eller delvis upprätthålla professur i mot tjänsten vid institutet svarande ämnesområde, skall det till hans avlöning utgående statsbidraget under tiden för förordnandet minskas så att avlöningen för professuren tillsammans med avlöningsbidraget från institutet för månad räknat må utgöra högst professors avlöning jämte arvode till avdelningschef, som är professor vid statlig högskola eller institution.

Är befattningshavares av statsmedel utgående avlöning bestämd att utgå såsom lön, skall jämte lönen av statsmedel utgå särskilda lönetillägg enligt de grunder, som gälla för närmast jämförlig statlig befattningshavare med lön enligt statens allmänna avlöningsreglemente.

Styrelsens beslut om avlöning till styresmannen skall underställas Kungl. Maj:t för godkännande.

4 mom. Styresman, avdelningschef, laborator, chefsanalytiker och kamrerare, som åtnjuter lön av statsmedel och som ej i annan egenskap är tillförsäkrad pension av statsmedel, är berättigad till pension i Svenska personal-pensionskassan, så ock annan befattningshavare med lön av statsmedel, som är anställd vid institutet sedan minst två år och som enligt styrelsens bedömande bör komma i åtnjutande av pensionsrätt.

Pensionsrätt omfattar 100-procentig ålders- och invalidpension, kapitalunderstöd förbundet med egenpension, kapitalunderstöd förbundet med familjepension samt familjepension enligt Svenska personal-pensionskassans normalplan, dock att planens bestämmelser om högsta förmånsbelopp icke skola äga tillämpning. Pensionsavgifterna, vilka helt bekostas av statsmedel, beräknas å de av statsmedel utgående lönebeloppen, tillägg oräknade.

5 mom. Olycksfallsförsäkringsavgifter till riksförsäkringsanstalten för institutets av statsmedel avlönade personal skola jämväl bestridas av statsmedel.

§ 8.

Kungl. Maj:t förbinder sig att bestrida kostnaderna för uppvärmning, belysning, renhållning och städning av samtliga lokaler med undantag av centrallaboratorierna och de utrymmen, som tekniska högskolan disponerar.

Kungl. Maj:t förbinder sig vidare att bidraga till täckande av övriga omkostnader vid institutet med ett årligt belopp av 168 000 kronor, dock att storleken av detta belopp skall omprövas, om generalindextalet för kommerskollegiets partiprisindex understiger 225 eller överstiger 375.

Kostnaderna för invändigt underhåll av samtliga lokaler med undantag av centrallaboratorierna samt för utvändigt underhåll av institutets samtliga byggnader ävensom för skötsel av gräsmattor, planteringar o. s. v. skola bestridas av statens fastighetsfond.

§ 9.

Den med statsmedel bekostade forskningsverksamheten skall avse problem av företrädesvis grundläggande och principiellt intresse inom här berörda områden, vid trätekniska avdelningen dock även forskning av tillämpad natur.

§ 10.

Forskningsverksamheten vid centrallaboratorierna skall avse

a) undersökningar av företrädesvis teknisk karaktär med syfte att på ett förberedande stadium utröna den industriella tillämpligheten av de grundläggande forskningsresultaten;

b) undersökningar med syfte att bidraga till lösandet av tekniska problem i samband med driften inom här berörda industrier ävensom att i övrigt medverka till teknikens utveckling inom träförädlingens olika områden;

c) undersökningar avseende kvalitetsprovning av skogsindustriernas förädlingsprodukter och dylikt.

§ 11.

Stiftelsen åtager sig att medverka till organisation och administrering av institutets verksamhet på sätt som i stadgarna närmare anges. Stiftelsen förbinder sig att bekosta verksamheten utöver de bidrag, som staten enligt detta avtal eller eljest lämnar.

§ 12.

Detta avtal skall gälla till utgången av juni månad 1959.

Därest avtalet icke senast ett år före avtalstidens utgång är uppsagt från endera partens sida, skall det anses förlängt för fem år.

§ 13.

Det mellan tekniska högskolan och Svenska cellulosaföreningen den 16 juni 1928 ingångna avtalet ersättes av föreliggande avtal, så länge detta är i kraft.

§ 14.

Detta avtal träder i kraft den 1 juli 1954 under förutsättning å ena sidan att det dessförinnan godkännes av Kungl. Maj:t, å andra sidan att de organisationer, som nu ingå i stiftelsen, före nämnda tidpunkt iklätt sig ansvar för de förbindelser, som enligt avtalet ankomma på stiftelsen.

Stockholm den 21 januari 1954.

För

KUNGL. MAJ:T och KRONAN

För

STIFTELSEN SVENSK TRÄFORSK-
NING

Kurt Holmgren

L. Vogel

Gösta Andersson

Gunnar Sundblad

Otto Heijne

Erik Kempe